

Лекція 8. Система кадастрів України

1. Поняття кадастру, цілі та завдання кадастрових систем .
2. Загальні положення галузевих кадастрів.
3. Місце галузевих кадастрів у системі державного обліку природних ресурсів.
4. Структура і зміст галузевих кадастрів.
5. Нормативно-правове забезпечення галузевих кадастрів.

1. Поняття кадастру, цілі та завдання кадастрових систем

Нині кадастром займаються в усіх країнах світу. Він тісно переплітається із поняттями обліку, оцінювання стану і використання різних природних ресурсів, інженерної діяльності, їхнього екологічного стану, а також відзначається виокремленням внутрішньо однорідних за своїми умовами територіальних об'єктів різних рангів, картографуванням і складанням опису кількісних та якісних характеристик цих об'єктів.

Кадастр (англ., фр. Cadastre; рос. кадастр; нім. Kataster) – упорядкована геоінформаційна система про правове, природне, господарське, економічне та просторове положення об'єктів, що підлягають обліку в системі відповідного рівня управління. Він є різновидом інформаційних систем, які повинні використовуватися в процесі здійснення державного управління, а також тісно взаємозв'язаний з процесом обліку та оцінки природних ресурсів, об'єктів побутового, соціально-економічного і промислового призначення. Він передбачає виокремлення територіальних одиниць (адміністративних, господарських, промислових), їхнє картографування, опис і складання інформаційної системи щодо якісних і кількісних характеристик цих одиниць. Залежно від призначення, кадастр сприяє вирішенню тих чи інших завдань.

Із перших років незалежності Україна розпочала процес приватизації землі та іншого майна. Із виникненням права приватної власності на землю постало нелегке завдання – створити державний земельний кадастр і систему державної реєстрації прав на нерухоме майно та їх обтяжень, необхідних як для держави, так і для власників землі. Було прийнято різноманітні закони, які регулюють земельні відносини та питання власності.

Інші закони й постанови, прийняті на державному рівні, регулюють ведення окремих державних кадастрів та реєстрів, зокрема:

- кадастри природних ресурсів (земельний, водний, лісовий, родовищ корисних копалин (природних і техногенних), екологічний, рослинного і тваринного світу, природних лікувальних ресурсів, мінерально-сировинних ресурсів тощо);

- кадастри нерухомості (будівель та споруд, інженерних мереж і комунікацій, транспортних магістралей, вулично-дорожньої мережі тощо);
- містобудівні кадастри та регіональні кадастри природних ресурсів;
- реєстри (населення, юридичних і фізичних осіб, адміністративно-територіальних утворень, адрес та інші).

На жаль, не можна стверджувати, що таке розмаїття «державних кадастрів» сприяло впровадженню в Україні кадастрової системи, яка задовольняє вимоги ринкової економіки та ринку земель і відповідає практиці та принципам кадастру в країнах Європейського Союзу.

Першим програмним документом реформування земельних відносин в Україні є Указ Президента України «Про основні напрями земельної реформи в Україні на 2001-2005 роки» від 30.05.2001 р. № 372/2001. Згідно з даним Указом, основними завданнями земельної реформи є:

- 1) визначення ефективних механізмів гарантування і захисту права власності на землю;
- 2) забезпечення ефективного управління земельними ресурсами, раціонального використання і охорони земель;
- 3) забезпечення розмежування земель державної та комунальної власності;
- 4) регулювання питань реалізації громадянами, юридичними особами, територіальними громадами сіл, селищ і міст права власності на землю;
- 5) створення правових засад регулювання ринку земель; вирішення питань, пов'язаних із здійсненням права власності на земельну частку (пай);
- б) запровадження механізмів:
 - ефективного управління землекористуванням у населених пунктах та поза їх межами;
 - здійснення програм поліпшення якості та охорони земель за рахунок коштів, які надходять від земельного податку;
 - екологічного стимулювання раціонального землекористування;
 - контролю за використанням та охороною земель на міжгалузевій основі;
 - підготовки до повторного освоєння земельних ділянок із незначною і застарілою житловою та іншою забудовою в населених пунктах.

З часом стає зрозумілим, що всі ці завдання можна ефективно виконувати лише за умов наявності сучасної кадастрової системи.

Світовий досвід показує, що кадастрова система є необхідним інструментом для ефективного функціонування ринкової економіки, реалізації земельної політики, підтримки земельно-іпотечного кредитування, підтримки економічного розвитку держави та вирішення питань управління земельними

ресурсами. Інформація про земельні ділянки, що міститься у цій системі, є базисом для прийняття рішень, пов'язаних із розвитком, управлінням та інвестиціями як у приватному, так і в публічному секторах.

Державні цілі та завдання показані на рис. 1.1.

Рис. 1.1. - Структура державних цілей та завдань кадастрових систем

За цілями кадастри можна розділити на три великі категорії:

1. Фіскальний кадастр– це кадастр, спрямований на обслуговування цілей оподаткування нерухомості. Дані, отримані за допомогою кадастрової зйомки, повинні зберігатися за допомогою ключового елемента, яким може бути як ім'я власника нерухомості, так і власне нерухомість. Виділяються такі етапи створення фіскального кадастру:

- ідентифікація та картографування всіх об'єктів нерухомості;
- класифікація кожного об'єкта нерухомості;
- аналіз ринкових даних;
- оцінка кожного об'єкта нерухомості;
- визначення власників та платників податків;
- підготовка оцінних відомостей;
- розсіпка декларацій і збір податків;
- встановлення процедур оскарження.

2. Юридичний кадастр. Земля як головне надбання вимагає захисту і гарантії її володіння, права власності на землю та її передачу. Це втілюється в життє державою за допомогою спеціальних договорів або через реєстр юридичних документів, що надають в одних випадках часткову гарантію (так звана система негативного реєстру), а в інших випадках – повну гарантію (система позитивного реєстру). Юридичний кадастр – це кадастр, спрямований на реєстрацію і захист прав власності щодо нерухомості.

3. Багатоцільовий кадастр є основою географічної локалізації та визначення технічної, правової, фіскальної та економічної інформації, пов'язаної із землею. Багатоцільовий кадастр можна розглядати як суспільну й адміністративно інтегровану; систему даних про землю, яка містить в постійному та доступному вигляді інформацію про землю на рівні «нерухомої одиниці». Кадастрова система вважається багатоцільовою, коли наявна інформація дозволяє вирішувати такі проблеми в різних сферах суспільного і економічного життя, як урбанізація, планування, охорона довкілля, фіскальні, правові питання та ін. Крім того, багатоцільовий кадастр – це кадастр, який використовується для управління земельними ресурсами.

До складу компонентів багатоцільового кадастру входять:

- дані: фіскальні, юридичні та адміністративні, про природні ресурси, про використання землі, суспільно-економічні;
- механізм зв'язку даних;
- кадастрові плани;
- топографічна база;
- геодезична мережа.

Особливе місце в багатоцільовому кадастрі займають кадастрові плани, які складаються на основі оригінальних карт і сучасних матеріалів зйомок. На кадастровому плані відображаються всі межі розділу володінь, адміністративні кордони, вулиці, шосейні та дороги та залізниці, геодезичні знаки, орієнтири, ідентифіковані своїм номером і умовним позначенням. Кожній нерухомості присвоюється код, що дозволяє занести в кадастровий план усю інформацію. Багатоцільовий кадастр, що ведеться поряд із фіскальним і юридичним кадастрами, дозволяє отримувати достовірну і надійну інформацію в короткі терміни.

Існує поняття одновидового кадастру, що містить відомості про один об'єкт (будова, водопровід тощо), і багатовидового, що містить відомості про кілька об'єктів одного типу (кадастр інфраструктури, кадастр природних ресурсів, соціальних явищ тощо).

За територіальним принципом кадастр поділяють на державний і регіональний. У першому випадку кадастр поширюється на територію країни;

у другому – галузь поширення кадастру обмежена територіальним регіоном (областю, містом, селищем тощо). У разі, коли управління і методичне забезпечення кадастру, його оновлення здійснюють за єдиними для країни вимогами, то такий кадастр, незалежно від територіального принципу, називають державним.

Природні ресурси – це національне багатство України, основа забезпечення життєдіяльності населення. Саме тому, розуміючи значущість та унікальність природних ресурсів на державному рівні, необхідно розглядати питання, що стосуються оцінки їхнього стану, ступеня вивченості, інвентаризації, обліку, моніторингу, охорони і контролю за їхнім використанням.

Одним з важливих завдань у галузі охорони природи є створення і розвиток системи кадастрів природних ресурсів.

Кадастри природних ресурсів – систематизовані зведені дані, які якісно і кількісно характеризують визначені види природних ресурсів, містять фізико-географічні характеристики, класифікації, відомості про динаміку, ступінь вивченості, еколого-економічної значущості тих чи інших об'єктів і ресурсів.

Додатково кадастр враховує картографічні і статистичні матеріали, подає рекомендації з використання природних ресурсів, заходи щодо їхньої охорони та іншу інформацію.

З метою забезпечення збору, обробки, збереження та аналізу інформації про стан довкілля, прогнозування його змін і розроблення науково обґрунтованих рекомендацій для прийняття ефективних управлінських рішень в Україні створюється система державних кадастрів природних ресурсів. Вона забезпечує взаємну інтеграцію, комплексність, доступність та оперативність надання відомостей про природні ресурси органам державної влади й управління, суб'єктам природокористування загалом.

Єдиного кадастру усіх природних ресурсів не існує, тому за кожним із видів природних ресурсів ведеться окремий кадастр.

Термін «природноресурсові кадастри» має узагальнений характер і використовується в юридичній літературі для характеристики різних видів державних кадастрів, а саме: земельного, водного, лісогосподарського, містобудівного, кадастру територій та об'єктів природно-заповідного фонду тощо. Слід зазначити, що кожний окремий кадастр характеризується специфічним змістом зведень та їх зовнішнім проявом. землекористувачами;

- відновлення меж земельної ділянки на місцевості;

- встановлення меж частин земельної ділянки, які містять зауваження та обмеження щодо використання землі;

- виготовлення кадастрового плану.

Порядок ведення кадастрового знімання визначається Державною агенцією з земельних ресурсів.

Бонітування ґрунтів – це порівняльна оцінка якості ґрунтів за їх основними природними властивостями, які мають сталий характер, істотно впливають на урожайність сільськогосподарських культур, вирощуваних у конкретних природно-кліматичних умовах.

Згідно з вимогами ст. 184 Земельного кодексу України бонітування ґрунтів проводиться за 100-бальною шкалою. Вищим балом оцінюються ґрунти з кращими властивостями, які мають найбільшу природну продуктивність.

Відповідно до ст. 37 закону України від 22.05.2003 № 858-IV «Про землеустрій» дані бонітування ґрунтів використовуються під час здійснення землеустрою з метою розроблення комплексу заходів із землеустрою щодо використання та охорони земель, збереження і підвищення родючості ґрунтів. Показники бонітування ґрунтів є інформаційною базою для нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення відповідно до Методики нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення та населених пунктів, що затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 23.03.1995 р. № 213. Зокрема, під час визначення нормативної грошової оцінки окремої земельної ділянки має враховуватися бал бонітету агропромислової групи ґрунтів та бал бонітету гектара відповідних сільськогосподарських угідь по сільськогосподарському підприємству. Цей самий підхід підтверджується Порядком нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення та населених пунктів, затверджений наказом Держкомзему України, Мінагрополітики України, Мінбудархітектури України, Української академії аграрних наук від 27.01.2006 р. № 18/15/21/11.

Відповідно до Порядку визначення втрат сільськогосподарського виробництва, які підлягають відшкодуванню, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 17.11.1997 р. № 1279, для визначення втрат сільськогосподарського виробництва, спричинених вилученням сільськогосподарських угідь (ріллі, багаторічних насаджень, сіножатей, пасовищ) для використання їх у цілях, не пов'язаних із веденням сільського господарства, враховується бал бонітету ділянки сільськогосподарських угідь, що вилучається, а також бал бонітету сільськогосподарських угідь по Автономній Республіці Крим, області, містах Києву та Севастополі. Останній раз бонітування ґрунтів в Україні було проведене у 1993 році. Роботи з бонітування ґрунтів сільськогосподарських угідь України виконувались відповідно до «Методики бонітировки почв України», яка була розглянута і схвалена на засіданні Відділення землеробства Української

академії аграрних наук 10.03.1992 року (протокол № 2) та «Методичних рекомендацій з проведення бонітування ґрунтів», які розглянуті і схвалені науково-методичною Радою з питань бонітування ґрунтів України 21.01.1993 р. Об'єктом бонітування прийняті одиниці ґрунтового покриття, які виділялись на картах ґрунтів і об'єднані в агровиробничі групи ґрунтів згідно з номенклатурним списком агровиробничих груп ґрунтів. З часу останнього проведення бонітування ґрунтів на землях сільськогосподарського призначення пройшло вже 17 років, хоча закон України від 11.12.2003 р. № 1378 – IV «Про оцінку земель» вказує, що вона має проводитись не рідше як один раз у сім років. У сучасних умовах, відповідно до ст. 16 закону України «Про оцінку земель», бонітування ґрунтів має проводитись відповідно до державних стандартів, норм і правил, а також інших нормативно-правових актів на землях сільськогосподарського призначення та лісогосподарського призначення. Бонітування ґрунтів має проводитись юридичними особами, які отримали ліцензію на проведення робіт із землеустрою. Отже, закон зараховує бонітування ґрунтів до землеустрою, а не до ведення Державного земельного кадастру. Відповідні нормативні документи сьогодні відсутні, а вищезгадані методичні документи 1992 – 1993 рр. не узгоджуються із чинним земельним законодавством.

Економічна та грошова оцінка земель – це визначення вартості землі як природного ресурсу і засобу виробництва у сільському і лісовому господарствах та як просторового базису у суспільному виробництві за показниками, що характеризують продуктивність земель, ефективність їхнього використання та прибутковість з одиниці площі. Економічна оцінка земель різного призначення проводиться з метою здійснення порівняльного аналізу ефективності їх використання. Одержані при цьому дані стають основою проведення грошової оцінки земельної ділянки різного цільового призначення. Відповідно до ст. 17 закону України «Про оцінку земель» економічна оцінка земель проводиться на землях сільськогосподарського призначення незалежно від форм власності не рідше як один раз на 5 – 7 років. Економічна оцінка земель визначається в умовних кадастрових гектарах або у грошовому виразі за методикою, затвердженою Держземагенцією України із земельних ресурсів. Економічна оцінка земель була проведена в Україні ще у 1988 р. і сьогодні фактично втратила актуальність.

Грошову оцінку земельних ділянок здійснюють на рентній основі з урахуванням кількісних та якісних характеристик ділянки, її правового режиму, земельних поліпшень, природних і економічних умов, виду

економічної діяльності та місцезнаходження земельної ділянки. Грошова оцінка сільськогосподарських угідь проведена у повному обсязі станом на 1.07.1995 року. Станом на 01.01.2006 року грошову оцінку земель несільськогосподарського призначення за межами населених пунктів проведено лише на площі 271,93 тис. га (2,4 % від їх загальної площі). Із загальної кількості населених пунктів України (29904) нормативну грошову оцінку земель проведено по 20067 населених пунктах, що становить 67,1 % від їхньої кількості, на площі 5352,1 тис. га (73,0 % від їх загальної площі). За оцінками фахівців, орієнтовна вартість усіх земель несільськогосподарського призначення за межами населених пунктів становить 2258928 млн. грн., усіх земель населених пунктів – 1388384 млн. грн., усіх земель України – 4010869 млн. грн. Відповідно до п. 289.2 ст. 289 Податкового кодексу України, грошова оцінка земельної ділянки щороку станом на 1 січня корегується на коефіцієнт індексації, який розраховується за формою, вказаною у цій нормі. Залежно від призначення та порядку виконання, грошова оцінка земельних ділянок може бути нормативною і експертною. Нормативна грошова оцінка земельних ділянок використовується для визначення розміру земельного податку, державного мита при міні, спадкуванні та даруванні земельних ділянок, встановленні орендної плати за земельні ділянки, визначенні втрат сільськогосподарського і лісогосподарського виробництв (проте фактично Порядок визначення втрат сільськогосподарського і лісогосподарського виробництв, які підлягають відшкодуванню, що затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 17.11.1997 р. № 1279, не передбачає використання показників нормативної грошової оцінки земель), економічного стимулювання раціонального використання та охорони земель.

Методичні засади проведення нормативної грошової оцінки земель потребують удосконалення, насамперед для їх приведення у відповідність до чинного законодавства. Зокрема, відповідно до ст. 20 закону України «Про оцінку земель» за результатами нормативної грошової оцінки земельних ділянок складається технічна документація. Відповідно до ст. 179 Земельного кодексу України природно-сільськогосподарське районування земель є основою для оцінки земель. Порядок здійснення природно-сільськогосподарського, еколого-економічного, протиерозійного та інших видів районування (зонування) земель затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 26 травня 2004 року № 681, згідно з якою схеми (карти) природно-сільськогосподарського районування земель розглядаються науково-технічними радами центральних органів виконавчої

влади з питань земельних ресурсів, охорони довкілля та аграрної політики і затверджуються спільно цими органами. Проте жодної схеми сьогодні не затверджено.

Експертна грошова оцінка використовується під час здійснення цивільно-правових угод щодо продажу земельних ділянок. Експертна оцінка земельних ділянок – результат визначення вартості земельної ділянки та пов'язаних з нею прав оцінювачем із застосуванням сукупності підходів, методів та оціночних процедур, що забезпечують збір та аналіз даних, проведення розрахунків і оформлення результатів у вигляді звіту. Необхідність незалежної індивідуальної оцінки впливає з її неоднорідного характеру: у світі не існує двох ідентичних ділянок, адже усі вони мають насамперед різне положення у просторі (місцезнаходження), яке є одним із найважливіших чинників, що впливає на їхню цінність.

Проведення оцінки земельних ділянок покладається на оцінювачів – фахівців, які мають спеціальні знання, аналітичні здібності та досвід роботи, а також здатні самостійно і неупереджено висловлювати судження щодо вартості об'єктів оцінки. Загальні засади проведення експертної грошової оцінки земельних ділянок визначені ст. 19 закону України «Про оцінку земель»: оцінка здійснюється на основі таких методичних підходів: капіталізації чистого операційного або рентного доходу від використання земельних ділянок; зіставлення цін продажу подібних земельних ділянок; врахування витрат на земельні поліпшення.

Постановою Кабінету Міністрів України від 10.12.2003 р. № 1891 «Про затвердження Методики оцінки майна» окремо затверджена методика оцінки майна та оцінки земельних ділянок. За результатами проведення експертної грошової оцінки земельних ділянок складається звіт.

Законодавчими актами України передбачено ведення двох реєстрів земельних ділянок: реєстр об'єктів та реєстр прав на них. Державну реєстрацію земельних ділянок здійснюють у складі Державного земельного кадастру.

Реєстр включає:

– книгу записів реєстрації державних актів на право власності на землю та на право постійного користування землею, договори оренди із зазначенням кадастрових номерів земельних ділянок;

– Поземельну книгу, яка містить відомості щодо земельної ділянки. Термін «реєстрація» походить від слова «реєстр», яке з'явилося в українській мові від латинського слова, що означає список, письмовий перелік

будь-кого або будь-чого; книгу для запису справ, документів, майна, земельних володінь тощо.

Відповідно до пункту 3 Прикінцевих і перехідних положень закону України від 11.02.2010 р. № 1878-VI «Про внесення змін до закону України Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обмежень та інших законодавчих актів України» до 1 січня 2012 року державна реєстрація права власності, права користування (сервітут) земельними ділянками, права постійного користування земельними ділянками, договорів оренди земельних ділянок; права користування земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб; права забудови земельної ділянки має проводитись безпосередньо територіальними органами земельних ресурсів, а з 2012 року – органами Мін'юсту України. Відсутність у територіальних органів земельних ресурсів доступу до Поземельної книги, не дає їм змоги реалізовувати передбачену законом України від 05.03.2009 р. № 1066-IV та Постановою Кабінету Міністрів України від 06.05.2009 р. № 439 «Про деякі питання посвідчення права власності на земельну ділянку» процедуру здійснення відмітки про перехід права власності на земельну ділянку на державних актах.

Облік кількості та якості земель регламентується вимогами Земельного кодексу України. Облік кількості земель відображає відомості, які характеризують кожну земельну ділянку за площею та складом угідь відповідно до прийнятої класифікації. Цей облік ведеться по власниках землі і землекористувачах, зокрема, орендарях.

Відповідно до Інструкції з заповнення державної статистичної звітності з кількісного обліку земель (форми №№ 6-зем, ба-зем, бб-зем, 2-зем), що зареєстрована в Мін'юсті України 14.12. 1998 р. за № 788/32228 (із змінами згідно з Наказом Держкомстату від 16.10.2001 р. № 420), в Україні забезпечується ведення таких форм державної статистичної звітності:

- № 6-зем «Звіт про наявність земель та розподіл їх за власниками землі, землекористувачами, угіддями та видами економічної діяльності» (річна);
- № ба-зем «Звіт про наявність зрошуваних земель та розподіл їх за власниками землі, землекористувачами та угіддями» (річна);
- № бб-зем «Звіт про наявність осушених земель та розподіл їх за власниками землі, землекористувачами та угіддями» (річна);
- № 2-зем «Звіт про землі, які перебувають у власності й користуванні» (піврічна).

В основу класифікації земель покладені Стандартна статистична класифікація землекористувань ЄЕК, розроблена Статистичною комісією та Європейською економічною комісією ООН, та Класифікація видів економічної діяльності ДК 009:2005, затверджена і введена в дію наказом

Держкомспоживстандарту України від 26.12.2005 р. № 375. У звітах вказують площі земель, що перебувають у власності, постійному і тимчасовому користуванні юридичних та фізичних осіб, за винятком тих площ земель, які надані у тимчасове користування іншим власникам землі і землекористувачам із земель, що перебувають у власності або в постійному користуванні цих юридичних і фізичних осіб. Також вказуються площі земель і їх розподіл за власниками землі, землекористувачами, угіддями та видами економічної діяльності у межах територій, які належать до адміністративно-територіальних одиниць, зокрема окремо – у межах населених пунктів, зрошувані та осушувані землі, розподіл земель за формами власності.

Потрібно відзначити, що цільове призначення земельних ділянок у наявній системі статистичних спостережень не обліковується. Натомість присутній поділ земельного фонду за видами власників землі, землекористувачів, а також землями державної власності, не наданими у власність або у користування. Система обліку кількості земель потребує приведення її у відповідність до сучасної класифікації земель за цільовим призначенням. Облік якості земель відображає відомості, які характеризують земельні угіддя за природними властивостями та набутими властивостями, що впливають на їхню родючість, а також за ступенем забруднення ґрунтів. Нормативні документи щодо ведення обліку якості земель в Україні сьогодні відсутні. Останній раз облік якості земель проводився 14 років тому Інститутом землеустрою УААН за результатами узагальнених даних великомасштабних ґрунтових обстежень. Була підготовлена характеристика сільськогосподарських угідь за механічним складом ґрунтів та за ознаками, що впливають на їхню родючість, станом на 01.01.1996 р. із детальністю до адміністративного району.

Для зведення даних використовувалась спеціальна програма. Важливу роль для правильного обліку земель відіграє планово-картографічна документація земельного кадастру. Основа планово-картографічної документації – земельно-кадастрова карта району. Облік земель за якістю проводиться за усіма категоріями земель і містить: класифікацію усіх земель сільськогосподарського призначення за придатністю з виділенням особливо цінних земель; характеристику земель за товщиною гумусового шару, вмістом гумусу та рухливих поживних речовин, механічним складом ґрунтів, крутизною схилів, еродованістю, кам'янистістю, засоленістю, солонцюватістю, кислотністю, перезволоженістю, заболоченістю, забрудненням як продуктами хімізації сільського господарства, так і техногенним, включаючи радіонуклідне; характеристику

культур технічного стану природних кормових угідь; типологічну характеристику лісових угідь; класифікацію земель населених пунктів, яка проводиться за їх функціональним призначенням відповідно до містобудівної документації; характеристику земель населених пунктів за інженерно-геологічними умовами, рівнем забезпеченості соціальною, інженерно-транспортною та природоохоронною інфраструктурою, об'єктами оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення.

Слід усвідомити, що проведення обліку якості земель потребує актуалізації відомостей про стан ґрунтового покриву, але в сучасних умовах забезпечення фінансування відповідних обстежувальних робіт за традиційною технологією є малоймовірним. Найперспективнішим для проведення обліку якості земель стає застосування спеціальних методів дистанційного зондування землі, що ґрунтуються на реєстрації і подальшій інтерпретації відбитої сонячної радіації від поверхні ґрунту, рослинності та інших об'єктів

2. Загальні положення галузевих кадастрів

Як функція управління природними ресурсами, кадастр є цілісною системою взаємопов'язаних (організаційних, правових, інженерно-технічних, еколого-економічних тощо) заходів і дій, спрямованих на ефективне використання природних ресурсів.

Проведенням кадастру втілюються у життя законодавчі акти, нормативні документи, які регламентують порядок і спосіб використання й охорони природних ресурсів. Тому кадастр можна назвати систематизованим фондом відомостей, який періодично поповнюють і уточнюють за допомогою відповідної системи спостережень за тим чи іншим природним об'єктом. А кадастри природних ресурсів - систематизованим зведенням даних, що включає якісне та кількісне описання об'єктів та явищ, у ряді випадків з їх економічною оцінкою, містить фізико-географічну характеристику, класифікацію, дані про динаміку, ступінь вивченості та еколого-соціально-економічну оцінку з прикладенням картографічних та статистичних матеріалів.

Державні кадастри природних ресурсів ведуться з метою: обліку кількісних, якісних та інших характеристик природних ресурсів, обсягу, характеру та режиму їх використання. Такі обліки необхідні насамперед для забезпечення раціонального природокористування й охорони довкілля, прийняття еколого-управлінських рішень та визначення їх ефективності, забезпечення необхідною інформацією органів державної виконавчої влади й органів місцевого самоврядування, інших зацікавлених суб'єктів.

Дані, що містяться в кадастровій документації, використовуються також для визначення меж та грошової оцінки природних ресурсів, заходів щодо їх відновлення, відшкодування завданої екологічними правопорушеннями шкоди.

Залежно від типу класифікації кадастр набуває різноманітної суті, відповідаючи тій меті, з якою його створено.

За призначенням кадастр можна класифікувати на три великі категорії :

- податковий або фіскальний - для характеристики нерухомої власності з метою визначення порядку і розмірів її оподаткування;
- правовий або юридичний - для захисту прав володаря власності;
- багатоцільовий - для вирішення широкого спектра правових, економічних, екологічних, містобудівних завдань, а також для вирішення проблем управління та планування розвитку території (рисунок 1.2).

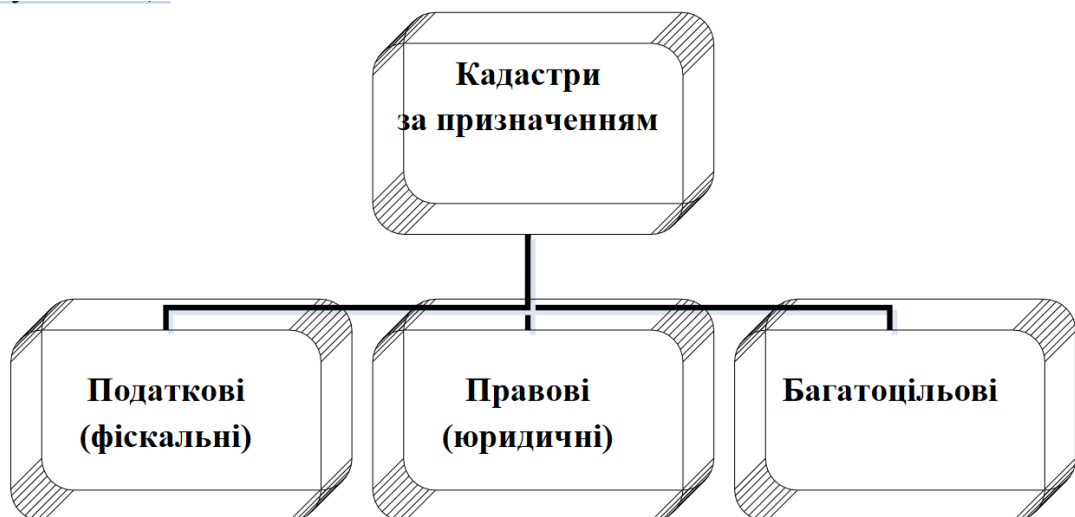

Рис. 1.2. Класифікація кадастрів за призначенням

Багатоцільовий кадастр містить відомості про об'єкти різного типу: природні ресурси; інфраструктуру; соціально-економічні явища.

Існує поняття одновидового кадастру, що містить відомості про один об'єкт (будова, водопровід тощо), і багатовидового, що містить відомості про декілька об'єктів одного типу (кадастр інфраструктури, кадастр природних ресурсів, соціальних явищ тощо).

За територіальним принципом кадастр поділяють на державний і регіональний (рисунок 1.3).

У першому випадку кадастр поширюється на територію країни; у другому - галузь поширення кадастру обмежена територіальним регіоном (областю, містом, селищем тощо).

У випадку, коли управління і методичне забезпечення кадастру, його оновлення здійснюють за єдиними для країни вимогами, то такий кадастр, незалежно від територіального принципу, називають державним.

Рис. 1.3. Класифікація кадастрів за територіальним принципом

Кадастровому обліку може підлягати інформація про стан природних ресурсів (земельних, водних, лісових, рослинних, тваринних та інших), об'єктів містобудування, нерухомості, екології (відходів, небезпечних відходів, лавин, антропогенних викидів та абсорбції парникових газів та інших). Кадастри бувають двох видів: територіальні та галузеві (рисунок 1.4).

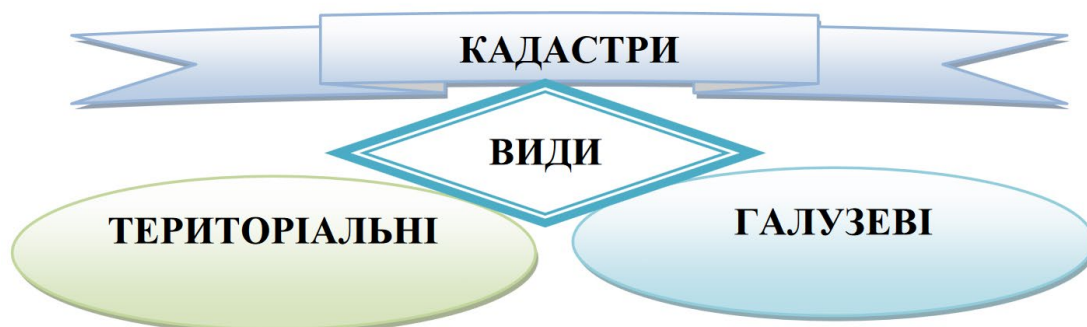

Рис. 1.4. Види кадастрів

Територіальні кадастри - це кадастри, які ведуться в окремій території і охоплюють всі елементи навколишнього середовища в даній території. А галузеві кадастри ведуться вже по окремих елементах.

Ведення галузевих кадастрів природних ресурсів передбачає збір і систематизацію відомостей про кількісний та якісний стан природних об'єктів, їх інші характеристики, режим використання.

Відомості, які містяться в галузевих кадастрах природних ресурсів, з одного боку, визначають правовий режим природного об'єкта, стан якого встановлений кадастровими оцінками, а з іншого - сприяють прийняттю обґрунтованих управлінських рішень (наприклад, наявність даних про стан

родючості земель в даному районі допоможе правильно визначити, які ділянки доцільно передати під забудови, а які для ведення сільського господарства).

На відміну від даних системи моніторингу, відомості кадастрів не містять прогнозів змін стану природних ресурсів. При цьому кадастрові системи функціонують в режимі періодичної безперервності, оскільки природні ресурси піддаються змінам у результаті господарської діяльності, інших факторів і відповідно інформація, зібрана кілька років тому, нині вже застаріла.

Отже, галузеві кадастри є інформаційною базою для ефективного управління природокористуванням та охороною навколишнього природного середовища. Комплексний характер екологічного управління зумовлює необхідність досягнення повного взаємозв'язку між окремими компонентами інформаційного забезпечення, що стосуються характеристик природних ресурсів.

Організаційне і науково-методичне забезпечення розробки галузевих кадастрів здійснюється Міністерством екології та природних ресурсів України (Мінприроди), Державною службою України з питань геодезії, картографії та кадастру (Держгеокадастром), Державною службою геології та надр України (Держгеонадрами), Державним агентством лісових ресурсів України (Держлісагентством), Державним агентством водних ресурсів України (Держводагентством), Державним агентством рибного господарства України (Держрибагентством), Міністерством аграрної політики та продовольства України (Мінагрополітики) та іншими міністерствами і відомствами.

Органи державного управління (галузеві і територіальні) призначають відповідальних осіб і підрозділи для розробки системи регіональних кадастрів природних ресурсів і робіт з удосконалення галузевих кадастрів або створюють відповідні спеціалізовані підрозділи (відділи) з відповідними функціями.

На рівні територій здійснюється безпосереднє керівництво:

- розробкою і реалізацією ретельного порядку здійснення кадастрово-оціночних робіт в регіоні;
- розробкою та вибором разом із регіональними органами державних служб і Мінприроди переліку показників природно-ресурсного потенціалу й засобів їх розрахунку для конкретного регіону;
- виділенням першочергових по значимості природних об'єктів і ресурсів для впровадження в галузеві кадастри, а також постійний контроль за проведенням кадастрових-оціночних робіт.

Інформаційне та картографічне забезпечення здійснюється силами регіональних служб і закладів, а також галузевих міністерств і відомств, які

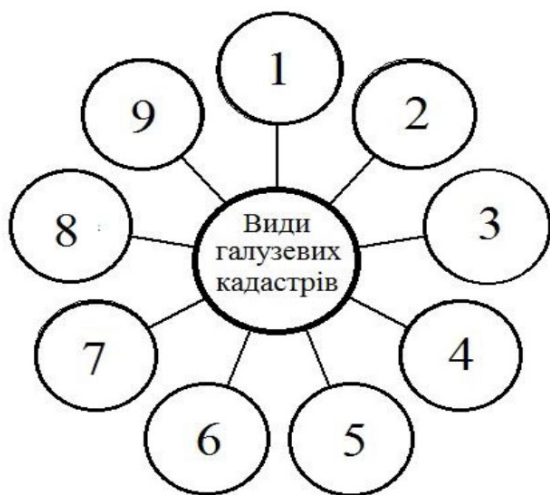
ведуть кадастри. Конкретний організаційний механізм використання інформації для галузевих кадастрів визначають відповідні органи державної влади.

Програмне забезпечення створення автоматизованого банку інформації про природно-ресурсний потенціал регіону здійснюється на єдиній програмній основі.

3. Місце галузевих кадастрів у системі державного обліку природних ресурсів

Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» встановив, що для обліку кількісних, якісних та інших характеристик природних ресурсів, обсягу, характеру та режиму їх використання ведуться державні кадастри природних ресурсів. Однак вичерпний перелік кадастрів в цьому законі не наводиться, а аналіз чинного законодавства України дозволяє скласти такий перелік видів галузевих кадастрів, передбачених екологічним законодавством України, який представлений на рисунку 1.5.

Об'єктами галузевих кадастрів є навколишнє природне середовище, природні ресурси, території та об'єкти природно-заповідного фонду країни й інші території і об'єкти, визначені законодавством України.

- 1 - державний земельний кадастр,
- 2 - державний лісовий кадастр,
- 3 - державний водний кадастр,
- 4 - державний кадастр родовищ і проявів корисних копалин,
- 5 - державний кадастр природних територій курортів,
- 6 - державний кадастр лікувальних ресурсів,
- 7 - державний кадастр територій та об'єктів природно-заповідного фонду,
- 8 - державний кадастр тваринного світу,
- 9 - державний кадастр рослинного світу

Рис.1.5. Види галузевих кадастрів, передбачені екологічним законодавством України

Вивчаючи існуючі в нашій країні галузеві кадастри і нормативно-правові акти, якими вони регулюються, представимо основні види кадастрів на рисунку 1.6.

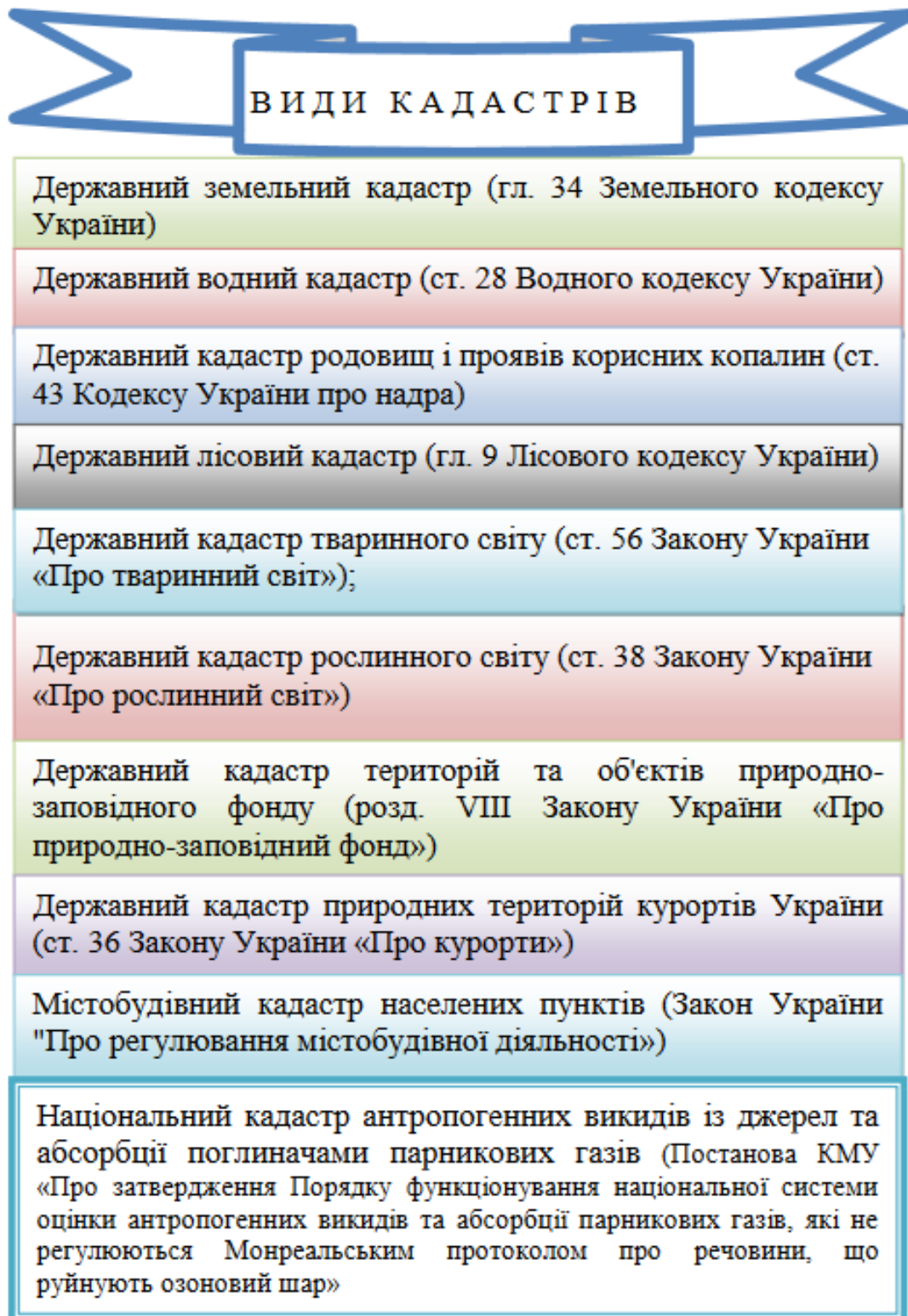

Рис.1.6. Види кадастрів, які регулюються чинними нормативно-правовими актами

Галузеві кадастри формуються в адміністративних межах суб'єктів України і їхніх адміністративно-територіальних утворень на основі інформації галузевих (земельного, лісового, водного й інших) кадастрів природних ресурсів, реєстрів власності на нерухоме майно, а також інших даних в рамках Державної системи екологічного моніторингу довкілля .

Галузеві кадастри призначені для забезпечення державних і муніципальних органів влади, інвесторів і природокористувачів інформацією, необхідною для:

- розробки стратегії сталого соціально-економічного розвитку територій;
- вирівнювання рівня соціально-економічного розвитку районів у межах території суб'єкта України;
- гармонізації природно-ресурсних відносин між міськими і навколишніми сільськими територіями;
- оптимізації системи платежів за природні ресурси з урахуванням їхньої еколого-соціальної значимості для різних регіонів;
- інформаційного забезпечення управлінських рішень і визначення кращих напрямків для державних і приватних інвестицій на територіях суб'єктів країни, що гарантують раціональне використання їх природно-ресурсного потенціалу.

Основними принципами ведення галузевих кадастрів є:

- пріоритетність вимог екологічної безпеки, обов'язковість додержання екологічних стандартів, нормативів та лімітів використання природних ресурсів при здійсненні господарської, управлінської та іншої діяльності;
- гарантування екологічно безпечного середовища для життя і здоров'я людей;
- запобіжний характер заходів щодо охорони навколишнього природного середовища;
- екологізація матеріального виробництва на основі комплексності рішень у питаннях охорони навколишнього природного середовища, використання та відтворення відновлюваних природних ресурсів, широкого впровадження новітніх технологій;
- збереження просторової та видової різноманітності і цілісності природних об'єктів і комплексів;
- науково-обґрунтоване узгодження екологічних, економічних та соціальних інтересів суспільства на основі поєднання міждисциплінарних знань екологічних, соціальних, природничих і технічних наук та прогнозування стану навколишнього природного середовища;
- обов'язковість екологічної експертизи;

- гласність і демократизм при прийнятті рішень, реалізація яких впливає на стан навколишнього природного середовища, формування у населення екологічного світогляду;

- науково-обґрунтоване нормування впливу господарської та іншої діяльності на навколишнє природне середовище;

- безоплатність загального та платність спеціального використання природних ресурсів для господарської діяльності;

- стягнення збору за забруднення навколишнього природного середовища та погіршення якості природних ресурсів, компенсація шкоди, заподіяної порушенням законодавства про охорону навколишнього природного середовища;

- вирішення питань охорони навколишнього природного середовища та використання природних ресурсів з урахуванням ступеня антропогенної змінності територій, сукупної дії факторів, що негативно впливають на екологічну обстановку;

- поєднання заходів стимулювання і відповідальності у справі охорони навколишнього природного середовища;

- вирішення проблем охорони навколишнього природного середовища на основі широкого міждержавного співробітництва.

Від імені народу України право розпорядження природними ресурсами здійснює Верховна Рада України.

Інформація галузевих кадастрів служить підставою для прийняття рішень державними і регіональними органами влади в сфері:

- проведення еколого-ресурсних регламентацій використання території для встановлення екологічно обґрунтованих видів режимів її використання, лімітування і ліцензування природокористування;

- організації розміщення продуктивних сил;

- реалізації інвестиційних цільових програм розвитку окремих територій

- зміни структури і бази оподаткування в регіоні по податках, що пов'язані із природокористуванням;

- оцінки екологічних збитків від господарської діяльності;

- ресурсозбереження, раціонального природокористування й охорони навколишнього середовища;

- забезпечення санітарної й екологічної безпеки

- розмежування компетенції по розпорядженню природними об'єктами між Державою, суб'єктами України і місцевими органами управління;

- приватизації природних об'єктів.

Кадастрова інформація для галузевих кадастрів формується на підставі облікових матеріалів, одержуваних органами державного управління, підприємствами й організаціями:

- по формах статистичної (державної і відомчої) звітності по запасах і стану природних ресурсів;

- інструментальним шляхом - за допомогою спеціальних технічних засобів (аерокосмічних, геодезичних і т.п. методів), натурних досліджень;

- плановими інвентаризаційними заходами і моніторинговими обстеженнями стану навколишнього середовища;

- спеціальними (позаплановими) обстеженнями, пов'язаними з проектною і передпроектною діяльністю, експертизами, інспекціями.

При формуванні і наступному веденні галузевих кадастрів використовуються комп'ютерні системи збору, опрацювання, збереження і надання кадастрової інформації. Питання вибору програмного забезпечення і видів технічних засобів для застосування з метою ведення галузевих кадастрів вирішуються органами державного управління суб'єктів України, виходячи з необхідності забезпечення порівнянності, співставності баз даних і геоінформаційних систем, що використовуються у різноманітних галузевих і територіальних кадастрах та реєстрах.

Дані кадастрів підлягають обов'язковому застосуванню при встановленні і зміні режимів використання територій, при ліцензуванні природокористування і проведенні екологічної експертизи господарської діяльності, що намічається, а також при формуванні податкової політики в сфері природокористування й охорони навколишнього середовища.

4. Структура і зміст галузевих кадастрів

Кадастри ведуться стосовно всіх природних об'єктів, зокрема:

- державний земельний кадастр включає дані реєстрації права власності, права користування землею та договорів на оренду землі, обліку кількості та якості земель, бонітування ґрунтів, зонування територій населених пунктів, економічної та грошової оцінки земель;

- державний водний кадастр включає відомості про поверхневі, підземні, внутрішні морські води та територіальне море; обсяги, режим, якість і використання вод; водокористувачів;

- державний лісовий кадастр включає систему відомостей про правовий режим лісового фонду, розподіл його між користувачами, поділ лісів за групами та віднесення їх до категорій захисності, інші дані, що характеризують кількісний, якісний стан та економічну оцінку лісового фонду;

державний кадастр рослинного світу ведеться з метою визначення кількісних, якісних та інших характеристик природних рослинних ресурсів, обсягу, характеру та режиму їх використання, а також здійснення систематичного контролю за кількісними та якісними змінами в рослинному світі і забезпечення органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, власників або користувачів (у тому числі орендарів) земельних ділянок відомостями про стан рослинного світу;

державний кадастр родовищ корисних копалин містить відомості про кожне родовище, включене до Державного фонду родовищ корисних копалин, щодо кількості та якості запасів корисних копалин і наявних у них компонентів, гірничо-технічних, гідрогеологічних та інших умов розробки родовища та його геолого-економічну оцінку, а також відомості про кожний прояв корисних копалин;

державний кадастр тваринного світу містить систематизовану сукупність відомостей про географічне розповсюдження видів (груп видів) тварин, їх чисельність і стан, характеристики середовища їх існування і сучасного господарського використання та інші необхідні дані;

державний кадастр територій та об'єктів природно-заповідного фонду містить відомості про правовий статус, належність, режим, географічне положення, кількісні і якісні характеристики цих територій та об'єктів, їх природоохоронну, наукову, освітню, виховну, рекреаційну й іншу цінність і ведеться з метою оцінки складу та перспектив розвитку природно-заповідного фонду, стану територій та об'єктів, що входять до нього, організації їх охорони й ефективного використання, планування наукових досліджень, а також забезпечення державних органів, зацікавлених підприємств, установ та організацій відповідною інформацією, необхідною для вирішення питань соціально-економічного розвитку, розміщення продуктивних сил та в інших цілях, передбачених законодавством України;

державний кадастр природних лікувальних ресурсів містить систему відомостей про кількість, якість та інші важливі з точки зору лікування та профілактики захворювань людини характеристики всіх природних лікувальних ресурсів, що виявлені та підраховані на території України, а також можливі обсяги, способи та режими їх використання.

За своєю суттю кадастри є різновидом обліку і тісно пов'язані з функцією обліку природних об'єктів, яка теж здійснюється стосовно окремих природних ресурсів.

Іншим специфічним різновидом обліку в сфері охорони довкілля є державний облік і реєстрація шкідливих впливів на довкілля, їх видів та джерел. Здійснення такої функції дозволяє не тільки отримати об'єктивну

картину впливу на довкілля, але і боротися із забрудненням природи. Зокрема, органи Мінприроди України здійснюють облік суб'єктів, які справляють або можуть

справити шкідливий вплив на здоров'я людей і стан атмосферного повітря, викидів та обсягів шкідливих речовин, що викидаються в нього, видів і ступенів впливу на нього фізичних та біологічних факторів (регулюється Порядком ведення державного обліку в галузі охорони атмосферного повітря).

В Україні також ведеться облік та паспортизація відходів і державний облік наявності та використання пестицидів й агрохімікатів. До змісту функції обліку входить діяльність, пов'язана з паспортизацією потенційно небезпечних в екологічному плані об'єктів.

Отже, обліку й оцінці в регіональних кадастрах природних ресурсів (галузевих кадастрах) підлягають:

- ресурси земель, що використовуються в господарській діяльності і соціальній сфері, резервні й ті, що не використовуються земельні площі;
- ресурси надр - корисні копалини мінерального й органічного походження;
- поверхневі і підземні води, природні й штучні водні об'єкти;
- ресурси рослинного і тваринного світу (у тому числі лісові ресурси й лісові масиви, мисливсько-господарські ресурси та мисливські угіддя, промислові ресурси внутрішніх водойм, промислові ресурси морів і шельфу);
- ресурси (природні об'єкти) рекреаційного і соціально-культурного призначення;
- особливо охоронні природні території (заповідники, заказники, національні парки і пам'ятники природи) і біологічні об'єкти (рідкісні і види, що зникають, тварин і рослин).

Кадастрова інформація формується на підставі облікових матеріалів органів державного управління, підприємств і організацій, яку отримують при статистичному контролі запасів і стану природних ресурсів, інструментальним шляхом і за допомогою спеціальних технічних засобів (аерокосмічних, геодезичних і т.п. методів), натурних досліджень та інвентаризаційними заходами й моніторинговими обстеженнями стану навколишнього середовища.

Регіональні кадастри природних ресурсів (об'єктів) містять достовірні дані про правовий стан, кількісну, якісну і економічну оцінку, а також моніторингово-прогнозну інформацію об'єктів.

Інформація про правове положення містить у собі дані про юридичний статус: про порядок розпорядження, володіння і використання природних ресурсів, про межі, власників і орендарів природних об'єктів.

Облік кількості і якості природних ресурсів (об'єктів) ведеться по їхньому фактичному стану і використанню в межах адміністративних одиниць (для територіальних кадастрів) і в межах природно-ресурсних об'єктів (басейнів річок, озер, морів, шельфу, родовищ і проявів корисних копалин, ареалів тварин і рослинних співтовариств і для галузевих кадастрів).

Економічна оцінка природних ресурсів (об'єктів) являє собою систему натуральних показників (бали, класи, коефіцієнти) і вартісних показників у грошовому вираженні, що повинні враховувати чинники попиту і пропозиції, процеси інфляції, а також необхідність резервувати частину засобів для компенсаційних і природоохоронних заходів.

Моніторингово-прогнозні матеріали служать вихідними даними для внесення змін у всі інші блоки кадастру, і зокрема для коригування економічних оцінок.

Інформаційне забезпечення системи регіональних кадастрів природних ресурсів здійснюється шляхом створення єдиного банку даних, що охоплює рівні адміністративного управління від району до України. Всі показники групуються в рамках адміністративно-територіальних меж. Банк даних про природно-ресурсний потенціал на підставі спеціальних міжгалузевих угод про інформаційний обмін формується з первинної інформації облікових служб підприємств і організацій народного господарства у виді статистичних даних, від підрозділів спеціалізованих галузевих служб у формі фотоаерокосмічних, геодезично-картографічних матеріалів, даних моніторингових обстежень та інвентаризації природних ресурсів і об'єктів.

Відповідальність за достовірність інформації, що подається про природні ресурси несе її власник або користувач природного ресурсу чи об'єкта. Кадастрова інформація, що знаходиться в банку даних і в головних кадастрових організаціях надається недержавним, комерційним структурам, змішаним та іноземним організаціям і підприємствам за установленими відповідними органами державного управління тарифами.

5. Нормативно-правове забезпечення галузевих кадастрів

Ведення державних кадастрів у галузі природокористування й охорони навколишнього природного середовища (галузевих кадастрів) здійснюється на підставі Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» (ст. 23), Земельного кодексу України (статті 193 - 204), Кодексу України про надра (статті 42 - 44), Водного кодексу України (статті 24 - 28), Лісового кодексу України [ст. 49-53], Законів України «Про рослинний світ» [ст. 38], «Про тваринний світ» [ст. 56], «Про мисливське господарство і

полювання» [ст. 6, 30], «Про природно-заповідний фонд України» [ст. 56-59], «Про Червону книгу України» [ст. 15], «Про курорти» [ст. 35-37], «Про поводження з радіоактивними відходами» [ст. 16]. Порядок ведення державного кадастру кожного з природних ресурсів регулюється окремою постановою Кабінету Міністрів України № 1781 від 28.12.2001 р. «Про затвердження Положенні про регіональні кадастри природних ресурсів». Кабінетом Міністрів України доручено Міністерству екології та природних ресурсів (Мінприроди), за участю Державного комітету по земельних ресурсах (нині Держгеокадастру), Державного комітету лісового господарства (нині Держлісагентства), Державного комітету по водному господарству (нині Держводагентства), Державного комітету будівництва, архітектури та житлової політики (нині Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України скорочено Мінрегіон України) протягом п'яти місяців розробити й затвердити за погодженням з Державним комітетом статистики перелік відомостей і даних, що включаються до кадастрової документації, та форми цієї документації; за погодженням з цими розробити і затвердити Інструкцію про порядок ведення галузевих кадастрів. Відповідно до цього положення регіональні кадастри ведуться з метою створення умов для динамічного, збалансованого соціально-економічного розвитку України та її регіонів. Перелік відомостей і даних, що включаються до кадастрової документації та форми цієї документації затверджуються Мінприроди.

Регіональні кадастри є систематизованим зведенням відомостей про кількісні, якісні та інші характеристики усіх природних ресурсів, виявлених на території Автономної Республіки Крим, областей, м. Києва та Севастополя, а також про обсяг, характер і режим їх використання. Регіональні кадастри ведуться з метою створення умов для динамічного, збалансованого соціально-економічного розвитку України та її регіонів. Перелік відомостей і даних, що включаються до кадастрової документації та форми цієї документації затверджуються Мінприроди.

Постановою передбачається, що регіональні кадастри ведуться за окремими видами природних ресурсів: земельні ресурси; водні ресурси; природні рослинні ресурси; ресурси тваринного світу; природні лікувальні ресурси; мінерально-сировинні ресурси, корисні копалини родовищ, проявів, а також корисні копалини техногенних родовищ.

Розділ «Земельні ресурси» включає відомості та дані про місця розташування земельних ділянок, їх класифікацію, кількісну та якісну характеристику.

Розділ «Водні ресурси» містить дані державного обліку поверхневих і підземних вод, водокористування, які систематизуються за водними об'єктами, їх ділянками, водозбірними басейнами річок, басейнами підземних вод, водогосподарськими ділянками, економічними районами, адміністративно-територіальними одиницями, а також відомості про водогосподарські об'єкти, що забезпечують використання води, очищення та скид зворотних вод (з оцінкою їх ефективності).

Розділ «Природні рослинні ресурси» включає відомості, що характеризують кількісний, якісний стан та економічну оцінку дикорослих та інших несільськогосподарського призначення судинних рослин, у тому числі лісових (розподіл між користувачами, віднесення до категорій, інші дані), а також дані про мохоподібні, водорості, лишайники та гриби.

Розділ «Ресурси тваринного світу» містить дані щодо обліку тварин, хордових, у тому числі хребетних (ссавці, птахи, плазуни, земноводні, риби та інші) і безхребетних (членистоногі молюски, голошкірі та інші) в усьому їх видовому і популяційному різноманітті та на усіх стадіях розвитку (ембріони, яйця, лялечки тощо), що перебувають у стані природної волі, за окремими видами (групами видів) тварин, а також відомості про стан тваринного світу, чисельність і обсяги господарського використання цих тварин, їх частин (роги, шкіра тощо) та продукти життєдіяльності диких тварин (мед, віск тощо).

Розділ «Природні лікувальні ресурси» включає дані щодо природних лікувальних ресурсів: мінеральні і термальні води, лікувальні грязі, озокерит, ропа лиманів та озер, морська вода, природні об'єкти і комплекси з кліматичними умовами, сприятливими для лікування, медичної реабілітації та профілактики захворювань, а також щодо їх кількості, якості та інших важливих характеристик цих ресурсів, можливих обсягів, способів і режиму їх використання.

Розділ «Мінерально-сировинні ресурси, корисні копалини родовищ, проявів, а також корисні копалини техногенних родовищ» містить відомості щодо кожного виду корисних копалин усіх відкритих родовищ регіону незалежно від кількості запасів, стану їх розвідки, освоєння і відомчої належності та відомості щодо проявів техногенних родовищ.

Дані про об'єкти регіональних кадастрів базуються на відомостях Державного земельного кадастру.

Ведення регіональних кадастрів за розділами здійснюють Держлісагентство, Держводагентство, територіальні органи Держгеокадастру та МОЗ. Порядок ведення кадастрів визначається інструкцією, затвердженою Мінприроди.

Для оперативного задоволення потреб центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій та громадян у наданні відомостей з регіонального кадастру створюється автоматизована система його ведення, яка базується на використанні геоінформаційних технологій.

Відомості (зміни до відомостей) про об'єкти Державного земельного кадастру, які включені до відповідних розділів регіональних кадастрів, передаються до Державного земельного кадастру відповідно до Порядку інформаційної взаємодії між кадастрами та інформаційними системами .

Регіональний кадастр ведеться за рахунок коштів Державного фонду охорони навколишнього середовища, а також за рахунок коштів місцевих фондів охорони навколишнього середовища (за згодою органів місцевого самоврядування).

Науково-дослідними інститутами екологічних проблем розробляються і впроваджуються регіональні кадастри природних ресурсів по областях. Створено методичні і методологічні документи, інструментарій регіонального кадастру, проводиться збір інформації для заповнення баз даних. Програмне забезпечення підсистеми регіональних кадастрів розроблено на базі ГІС MapInfo 5.0 з використанням методики інтегрованої картографії.

Підсистема «Регіональний кадастр водних ресурсів» призначена для обліку водних ресурсів та об'єктів, аналізу водозабезпечення області й її окремих територій, інформаційного забезпечення здійснення різних видів водокористування, порівняльної оцінки екологічного стану вод. Вона дає змогу кількісно охарактеризувати поверхневі водні ресурси, їхній розподіл за окремими адміністративно-територіальними районами, водозборами окремих річок, а також якісно оцінити екологічний стан вод, їх забрудненість і придатність до використання (господарсько-питного і культурно-побутового, промислового, рекреаційного, бальнеологічного, сільськогосподарського тощо), виявляти основні інгредієнти-забруднювачі.

До умовно-постійної інформації зачислено електронну карту підсистеми із шарами: адміністративні райони і межі; центри адміністративно-територіальних одиниць; населені пункти; поверхневі водні об'єкти (річки, озера, водосховища, водопроводи і канали); пункти контролю якості вод, дані про характеристики водних об'єктів, нормативи водокористування, гранично допустимі концентрації (ГДК) тощо. Змінна інформація містить дані про водні ресурси - кількісні (запаси води у водосховищах, стокові характеристики річок різної забезпеченості) та якісні (результати моніторингу якості вод на пунктах контролю різних суб'єктів).

Якісні характеристики не стільки виявляють забрудненість води окремими компонентами-забруднювачами, скільки комплексно визначають властивості води як ресурсу з точки зору екологічної безпеки водної екосистеми та її придатності для різних видів використання. Окрім комплексних оцінок, у підсистемі реалізована можливість аналізу забруднення за обраними інгредієнтами, що відповідає практиці водогосподарського менеджменту.

Спеціалізоване програмне забезпечення дає змогу наочно представляти результати комплексних оцінок якості та оцінювати якість води як комплексно, так і з виявленням «внеску» в забруднення окремих контрольованих забруднюючих речовин.